

PERSBERICHT van het EU-drugsagentschap in Lissabon

OUDE EN NIEUWE DRUGSPROBLEMEN – HET EUROPESE LANDSCHAP IN 2013

Nieuw Europees Drugs Rapport vandaag gepubliceerd – Het drugsprobleem in Europa is

“in beweging”, aldus het EMCDDA

(28.5.2013, LISSABON **ONDER EMBARGO TOT 10.00 UUR WET/tijd in Lissabon**) Het drugsprobleem in Europa is “in beweging”. Nieuwe bedreigingen vormen een uitdaging voor de huidige beleids- en praktijkmodellen. Dit stelt het **EU-drugsagentschap (EMCDDA)** in zijn **Europees Drugs Rapport 2013: Trends en ontwikkelingen**, dat vandaag wordt gepubliceerd in Lissabon ⁽¹⁾. In zijn jaarlijkse overzicht van de Europese drugsproblematiek beschrijft het agentschap positieve ontwikkelingen met betrekking tot de meer gevestigde drugs, zoals een daling van het aantal nieuwe druggebruikers, een afname van het injecterend gebruik en een teruglopend gebruik van cannabis en cocaïne in enkele landen. Daarentegen bestaat bezorgdheid over synthetisch stimulerende middelen en nieuwe psychoactieve stoffen, die zowel op de illegale markt als op de markt voor zogeheten ‘legale psychedelica’ worden aangeboden.

Zoals wordt opgemerkt in het vandaag gepubliceerde verslag, is de drugsmarkt “vloeiender en dynamischer” geworden en is ze “minder georganiseerd rond middelen op basis van planten die over lange afstanden worden vervoerd naar gebruikersmarkten in Europa”. De globalisering en de snelle ontwikkeling van de informatietechnologie zijn belangrijke oorzaken van deze veranderingen. Zo creëert internet nieuwe connecties tussen het gebruik en het aanbod van drugs.

“Het *Europees Drugs Rapport 2013* van het EMCDDA bevat zowel bemoedigende als zorgwekkende bevindingen”, aldus **Cecilia Malmström, Europees commissaris voor binnenlandse zaken**. “Bemoedigend is het feit dat dankzij robuust drugsbeleid en recordaantal behandelingen het gebruik van heroïne, cocaïne en cannabis in enkele landen lijkt af te nemen en dat de prevalentie van druggerelateerde hiv blijft dalen. Maar tegelijkertijd baart het me zorgen dat een kwart van de Europese volwassenen – ofwel 85 miljoen personen – illegale drugs hebben gebruikt en dat, naar historische maatstaven gemeten, het drugsgebruik in Europa hoog blijft. Mijn zorgen worden nog vergroot door een aantal opkomende uitdagingen: we zien een almaar complexere markt voor stimulerende middelen en een niet-aflatend aanbod van nieuwe drugs, dat steeds meer divers wordt. Het feit dat er in het afgelopen jaar zeventig nieuwe drugs zijn ontdekt vormt op zichzelf een bewijs dat het drugsbeleid moet worden aangepast aan de veranderende drugsmarkten.”

“De tekenen dat we met het huidige beleid greep hebben gekregen op enkele belangrijke problemen, moeten worden gezien in het licht van een drugsprobleem dat nooit stilstaat,” zegt de **directeur van het EMCDDA, Wolfgang Götz**. “Als we van belang willen blijven ten aanzien van opkomende trends en patronen in het gebruik van nieuwe en oude drugs, zullen we onze huidige werkwijze moeten aanpassen. De nieuwe EU-drugsstrategie voor de periode 2013-2020 zal moeten inspelen op een drugsprobleem dat in beweging is in een dynamische en snel veranderende drugsmarkt. In mijn ogen is dit verslag een waardevol instrument om een antwoord te vinden op de uitdagingen die voor ons liggen.”

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste bevindingen van het rapport ten aanzien van verschillende stoffen.

Cannabis: een solide en diverse markt, bezorgdheid over risicovol gebruik, stijgende vraag naar behandeling

Naar schatting 77 miljoen Europese volwassenen (van 15-64 jaar) hebben ooit in hun leven cannabis gebruikt, waarvan circa 20 miljoen rapporteerden cannabis in het afgelopen jaar te hebben gebruikt. Ondanks nationale verschillen wijzen de trends die uit recente onderzoeksgegevens naar voren komen op een stabiel of dalend gebruik (figuur 2.2). Toch wordt in het vandaag gepubliceerde rapport opgemerkt dat het cannabisgebruik historisch hoog blijft en dat er een "grote en relatief solide markt" voor deze stof bestaat, waarin een grotere diversiteit aan cannabisproducten beschikbaar is.

De nieuwste cijfers laten zien dat het gebruik van marihuana ('cannabisbladeren'), dat soms een zeer krachtige werking heeft, steeds gangbaarder wordt in Europa. Bijna alle landen die aan het **EMCDDA** rapporteren, maken inmiddels melding van enige binnenlandse teelt. In de afgelopen tien jaar heeft het aantal marihuanavangsten in Europa dat van cannabishars (hasj) ingehaald, en dit aantal vormt nu de helft van het totale aantal cannabisvangsten (figuur 1.3). In 2011 werd bij 41% van alle drugsvangsten marihuana in beslag genomen, terwijl het in 36% van de gevallen om hasj ging (figuur 1.1).

De trends in de consumptie van cannabis moeten worden gezien in samenhang met verschillende gebruikspatronen, stelt het **EMCDDA**. De grootste zorgen hebben betrekking op de gezondheid van de geschatte 3 miljoen Europeanen in de leeftijdscategorie van 15-64 jaar (circa 1% van de Europese volwassenen) die de drug dagelijks of bijna dagelijks gebruiken. Europa heeft het aantal cliënten dat zich voor het eerst voor cannabisproblemen laat behandelen de afgelopen jaren met ongeveer een derde zien stijgen, van een geschatte 45 000 in 2006 tot 60 000 in 2011, waardoor cannabis nu de meest genoemde drug onder nieuwe cliënten is. In een vandaag gepubliceerde nieuwe analyse (zie "*Perspectives on drugs*" of "POD") wordt gekeken naar de kenmerken van frequente cannabisgebruikers met een hoog risico en wordt een beschouwing gewijd aan de wijze waarop onderzoek naar deze groep kan helpen om adequate antwoorden te formuleren voor de gebruikers die het hoogste risico lopen.

Heroïne – bewijs voor dalend gebruik en aanbod

In het rapport van vandaag wordt beschreven hoe de jongste cijfers over de vraag naar behandeling en het aantal vangsten wijzen op een neerwaartse trend in het gebruik en de beschikbaarheid van heroïne. In heel Europa is het aantal gebruikers dat voor het eerst een gespecialiseerde behandeling voor heroïneproblemen ondergaat afgenomen, van een piek van 59 000 in 2007 tot 41 000 in 2011, waarbij de daling het grootst is in West-Europese landen. Vanwege de volksgezondheidseffecten van heroïne is het begrijpen van trends in het heroïnegebruik een prioriteit. Een nieuwe analyse van langetermijntrends in het heroïnegebruik die vandaag is gepubliceerd (zie de "POD"), bevestigt dat de vraag naar eerste behandeling voor heroïnegebruik het afgelopen decennium is gedaald.

Uit gegevens van behandelingen blijkt ook dat het injecterend gebruik van de drug afneemt. Het **EMCDDA** meldt dat tussen 2006 en 2011 "een algemene daling te zien [is] in het aantal injecterende drugsgebruikers onder heroïnecliënten die zich voor het eerst melden voor behandeling". Samen met het effect van interventies (zoals substitutiebehandelingen) heeft deze daling van het injecterend gebruik waarschijnlijk bijgedragen tot de daling van het aantal nieuwe drugsgerelateerde hiv-infecties in Europa. Maar recente uitbraken van hiv in **Griekenland** en **Roemenië** hebben deze positieve trend verstoord, wat de noodzaak van adequate schadebeperkende vormen van hulpverlening onderstreept (figuur 2.10).

De meest recente cijfers over inbeslagnames laten zien dat de hoeveelheid in beslag genomen heroïne in de **EU** en **Noorwegen** in 2011 (6,1 ton) de laagste in het afgelopen decennium was en ongeveer de helft bedroeg van de in 2001 in beslag genomen hoeveelheid (12 ton). Een substantiële afname van de onderschepte hoeveelheden wordt gerapporteerd door **Turkije** (figuur 1.5). Ook het aantal in deze periode gerapporteerde inbeslagnames daalde, van 63 000 in 2001 tot een geschatte 40 500 in 2011.

Cocaïne – minder gebruik en vangsten, diversificatie van smokkelroutes

Het afgelopen decennium is cocaïne uitgegroeid tot de meest gebruikte illegale stimulerende drug in Europa, hoewel de meeste gebruikers te vinden zijn in een klein aantal West-Europese landen. Circa 14,5 miljoen Europeanen (15-64 jaar) hebben ooit in hun leven cocaïne geprobeerd, waarvan circa 3,5 miljoen rapporteerden cocaïne in het afgelopen jaar te hebben gebruikt. Maar uit het rapport van vandaag blijkt dat zowel het gebruik als het aanbod van cocaïne nu een neerwaartse trend vertonen.

Hoewel enkele landen nog steeds een stijging van de geschatte consumptie van cocaïne rapporteren, laten recente enquêtes in de vijf landen met de hoogste prevalentie (**Denemarken, Ierland, Spanje, Italië en het Verenigd Koninkrijk**) tekenen van een teruglopend gebruik onder jongvolwassenen (15-34 jaar) zien (figuur 2.4). En minder drugsgebruikers gaan in behandeling vanwege cocaïneproblemen. Het aantal gerapporteerde cliënten dat voor het eerst in behandeling gaat voor primair cocaïnegebruik daalde van 37 000 in 2009 tot 31 000 in 2011. Wel worden nog steeds acute en chronische problemen in verband met cocaïnegebruik gemeld. De meest urgente gezondheidseffecten van cocaïnegebruik worden voor het voetlicht geplaatst in een nieuwe analyse die het **EMCDDA** vandaag heeft gepubliceerd (zie de "POD"), waarin ook wordt ingegaan op het potentieel van het gebruik van gegevens van eerstehulpdiensten in ziekenhuizen om acute druggerelateerde problemen te monitoren. In 2011 werden ten minste 475 cocaïnegerelateerde sterfgevallen gemeld, maar dit is mogelijk een onderschatting van het werkelijke aantal.

Aan de aanbodzijde wordt een enorme afname van de hoeveelheid onderschepte cocaïne gerapporteerd (figuur 1.7). In 2011 werd 62 ton cocaïne onderschept, een daling met bijna 50% ten opzichte van de 120 ton cocaïne die in het piekjaar 2006 in beslag werd genomen. Ook het aantal cocaïnevangsten daalde, van een piek van 100 000 in 2008 tot 86 000 in 2011 (figuur 1.7). De daling in het volume aan in beslag genomen cocaïne is vooral aanzienlijk op het **Iberisch schiereiland**, waar de totale hoeveelheid door **Spanje en Portugal** onderschepte cocaïne afnam van 84 ton in 2006 naar 20 ton in 2011. Maar recente tekenen van een diversificatie van de routes waarlangs cocaïne naar Europa wordt gesmokkeld – zoals grote afzonderlijke vangsten in havens in **Bulgarije, Griekenland, Roemenië** en de **Baltische staten** – wekken zorgen op over de verdere verspreiding van het gebruik.

Synthetische stimulerende middelen – toenemend belang, nieuwe uitdagingen

Volgens het vandaag gepresenteerde verslag "[is het] inzichtelijk maken van de algemene trends in het gebruik van synthetische stimulerende middelen [...] een gecompliceerd proces. Deze middelen worden namelijk dikwijls afwisselend gebruikt, omdat gebruikers hun keuze bepalen op basis van beschikbaarheid, prijs en veronderstelde 'kwaliteit'." Amfetaminen en ecstasy ("xtc") blijven de meest gebruikte synthetisch stimulerende middelen in Europa en concurreren tot op zekere hoogte met cocaïne.

Naar schatting hebben circa 12,7 miljoen Europeanen (15-64 jaar) ooit in hun leven amfetaminen (een term die zowel amfetamine als metamfetamine omvat) geprobeerd, waarvan circa 2 miljoen rapporteerden dit in het afgelopen jaar te hebben gebruikt. Uit recente cijfers blijkt dat het gebruik van amfetaminen onder jongvolwassenen stabiel is of afneemt (figuur 2.5). Van de twee drugs wordt amfetamine in Europa vaker gebruikt, maar er zijn nu tekenen van een grotere beschikbaarheid en een toenemend gebruik van metamfetamine.

De inbeslagnames van metamfetamine, hoewel nog steeds gering in aantal en omvang, lieten tussen 2002 en 2011 een stijging zien, wat duidt op een toegenomen beschikbaarheid van de drug (figuur 1.11). De hoeveelheid onderschepte amfetamine was in 2011 terug op het niveau van 2002 (figuur 1.10). En het gebruik van metamfetamine, dat historisch gezien in Europa altijd laag is geweest en zich voornamelijk beperkte tot **Tsjechië en Slowakije**, lijkt zich nu te verspreiden, waarbij problemen zijn gemeld in **Duitsland, Griekenland, Cyprus en Turkije**.

Naar schatting 11,4 miljoen Europeanen (15-64 jaar) hebben ooit in hun leven ecstasy (MDMA) geprobeerd, waarvan circa 2 miljoen rapporteerden ecstasy te hebben gebruikt in het afgelopen jaar. De populariteit van deze drug lijkt de afgelopen jaren te zijn afgenomen, waarschijnlijk als gevolg van de slechte 'kwaliteit'

(zuiverheid of MDMA-gehalte) van als ecstasy verkochte pillen. Dit lijkt nu weer te veranderen: er zijn aanwijzingen dat de grotere beschikbaarheid van MDMA hernieuwde belangstelling voor deze drug opwekt.

De productie van synthetische drugs wordt onderzocht in de vandaag gepubliceerde analyse van het **EMCDDA** (zie de “POD”). Daarbij wordt gekeken naar de belangrijkste productiegebieden in Europa, de precursoren en pre-precursoren die worden gebruikt om de synthetische drug te vervaardigen en huidige trends in de productie. Uit de “POD” blijkt dat de grootste uitdaging waarvoor autoriteiten staan in landen waar amfetamine en metamfetamine wordt geproduceerd, verband houdt met de chemische stof alfa-fenylacetoacetonitril (APAAN), een precursor van BMK (de chemische precursor die wordt gebruikt om amfetamine en metamfetamine te maken). Sinds 2009 is in Europa een groot aantal zendingen APAAN onderschept, waarbij tientallen tonnen in beslag zijn genomen of zijn tegengehouden. Deze chemische stof is nu in de vrijwillige controlelijst van de **Europese Commissie** opgenomen als een stof waarvan bekend is dat deze wordt gebruikt om synthetische drugs te vervaardigen, maar de stof valt nog niet onder internationale controle.

Nieuwe drugs – een snel bewegende markt, grotere diversiteit aan stoffen, bezorgdheid over ‘synthetische cannabis’

In 2012 werden 73 nieuwe psychoactieve stoffen voor het eerst officieel aangemeld via het **EU-systeem voor vroegtijdige waarschuwing (EWS)** (figuur 1.14). Van deze stoffen behoorden er 30 tot de groep van synthetische cannabinoïden, die de effecten van cannabis nabootsen. “Deze producten, die extreem sterk kunnen zijn, zijn nu in praktisch alle Europese landen gerapporteerd”, aldus het rapport. In een nieuwe analyse die het **EMCDDA** vandaag heeft gepubliceerd (zie de “POD”), wordt een update gegeven van de huidige kennis over deze stoffen, die nu de grootste groep van chemische verbindingen vormen die door het **EWS** worden gevolgd. In de “Perspectives on drugs” wordt ingegaan op nieuwe trends op dit gebied, waaronder de opkomst van harsachtige producten die deze chemische stoffen bevatten, de aanwezigheid van deze stoffen in marihuanamonsters en de opsporing ervan in mengsels die onder meer niet-gerelateerde chemische stoffen (zoals tryptamines, synthetische cathinones) bevatten.

Van de andere in 2012 ontdekte chemische stoffen behoorden er 19 tot “minder bekende of meer obscure chemische groepen”. Ook het vermelden waard zijn de 14 nieuwe fenethylaminesubstituties (de chemische groep waarvan ‘amfetamine’ en ‘ecstasy’ deel uit maken), het hoogste gerapporteerde aantal sinds 2005. Het volledige jaaroverzicht van de werkzaamheden van het **EU-systeem voor vroegtijdige waarschuwing** op het gebied van nieuwe drugs – dat vandaag wordt gepubliceerd door het **EMCDDA** en **Europol** (zie persbericht 5/2013) – toont aan dat er geen tekenen zijn van een vermindering van het aantal nieuwe drugs waarvan in Europa melding wordt gemaakt. Het agentschap benadrukt echter dat het monitoren van nieuwe drugs niet alleen het “tellen van aantallen” inhoudt, maar ook de verspreiding van kennis over de schade die ze kunnen veroorzaken en ervoor zorgen dat indien nodig snel actie wordt ondernomen om de volksgezondheid te beschermen.

Noten

(¹) Het *Europees Drugs Rapport 2013* (beschikbaar in 23 talen) en de “Perspectives on drugs” (“POD”) (alleen in het Engels) zijn te vinden op www.emcdda.europa.eu/edr2013. De gegevens in het verslag hebben betrekking op 2011 of het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn. Aanvullende figuren en tabellen zijn te vinden in het *Statistical bulletin 2013* (www.emcdda.europa.eu/stats13).